

REMISSYTTRANDE

Datum
2019-05-21
Ert datum
2019-02-22

Dnr
FST 2019/147
Ert diariernr
Ku2018/02102/DISK

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige (DS 2019:4)

Förslaget innebär att en ny myndighet, en MR-institution, inrättas. Institutionens övergripande uppdrag ska enligt promemorian vara att självständigt främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige. Det betonas att institutionens uppdrag ska vara mycket brett och att institutionen ska vara självständig i förhållande till regering och andra statliga aktörer på ett sätt som är unikt i jämförelse med andra myndigheter i Sverige. Förvaltningsrätten anser att ett sådant förslag måste vila på en allsidig och djupgående utredning. Förslaget kan, även om det går att argumentera för att det ryms inom gällande konstitutionella regler, på goda grunder sägas innebära en försvagning av den parlamentariska demokratin och möjligheten till ansvarsutkrävande m.m. Institutionen kan därför beskrivas som en främmande fågel inom statsförvaltningen. Att ändra grundlagen efter införandet av institutionen framstår som en bakvänd ordning.

Förvaltningsrätten saknar och efterlyser således en allsidig och djupgående analys av dessa frågor. Det inger betänkligheter att frågor som rör grundläggande konstitutionella aspekter avhandlas på ett mycket övergripande sätt i en departementspromemoria, efter att saken utretts av ordföranden för en intresseorganisation som berörs av förslaget. Förvaltningsrätten anser att frågan om en MR-institution, dess ställning och befogenheter rimligen borde utredas inom ramen för en parlamentarisk kommitté.

Vad gäller MR-institutionens uppdrag föreslås det att myndigheten ska främja de mänskliga rättigheterna i Sverige med utgångspunkt i de grundläggande fri- och rättigheterna, den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europeiska unionens

stadga om de grundläggande rättigheterna och andra för Sverige folkrättsliga bindande förpliktelser på de mänskliga rättigheternas område. Förvaltningsrätten ansluter sig till vad Advokatsamfundet i sitt remissvar har anfört om att punkten 4 i 1 § i lagförslaget bör utgå.

Redan i dag finns det ett flertal aktörer som har i uppdrag att arbeta med att främja mänskliga rättigheter och säkerställa att de efterlevs. Institutionens förhållande till andra aktörers uppdrag har inte närmare analyserats i promemorian. Det är därför svårt att avgöra vilket mervärde institutionen skulle tillföra och därmed också behovet av den.

I promemorian föreslås att MR-institutionen ska få vissa befogenheter. Statliga förvaltningsmyndigheter, kommuner och landsting samt privata rättssubjekt som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen ska på institutionens begäran lämna uppgifter om vilka åtgärder som har vidtagits i den egna verksamheten för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. De ska även på institutionens begäran komma till överläggningar med institutionen. Den aktuella bestämmelsen, 10 § i den föreslagna lagen, har utformats med 5 § lagen om Barnombudsman som förebild. Förvaltningsrätten saknar en redovisning av hur Barnombudsmannen har tillämpat dessa befogenheter, hur utfallet har varit och en närmare analys av behovet av dessa befogenheter för institutionen.

Uppgiftsskyldigheten ska enligt förslaget inte gälla för ”domstolsliknande nämnder eller sådana organ i förvaltningsmyndigheter som har domstolsliknande uppgifter”. Om förslagen genomförs bör det klargöras vad som avses med den aktuella formuleringen, dvs. vilka organ som är undantagna.

Utredaren bedömer att MR-institutionen behöver minst 60 årsarbetskrafter och de årliga kostnaderna för institutionen uppskattas till 72 miljoner kronor. Utöver de permanenta medel om 15 miljoner kronor som finns avsatta under Utgiftsområde 1 Anslag 6:1 Allmänna val och demokrati för åtgärder för främjande av de mänskliga rättigheterna på nationell nivå, ska medel om 57 miljoner kronor tillskjutas från andra utgiftsområden. Enligt förslaget ska 4,7 miljoner kronor tas från rättsväsendet.

Sveriges domstolar har redan ett mycket ansträngt budgetläge. Förvaltningsrätten bedömer därför att det inte finns utrymme att minska anslaget för Sveriges domstolar utan att det får negativa följder för domstolarnas verksamhet.

Förvaltningsrätten noterar att promemorian inte innehåller uppgifter om hur motsvarande institutioner i våra grannländer är dimensionerade. En sådan redovisning hade varit av intresse.

FÖRVALTNINGSRÄTTEN I STOCKHOLM
SVERIGES DOMSTOLAR

Sammanfattningsvis anser förvaltningsrätten att konsekvenserna av förslaget borde belysas och analyseras mer grundligt innan en MR-institution inrättas.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Stefan Holgersson. I beredningen har även administrativa direktören Åsa Widmark och den administrativa föredragande Isabelle von Gertten Stenberg deltagit.

Stefan Holgersson

Isabelle von Gertten Stenberg